

Szymon Kisiel

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0003-0919-9653

szymon.kisiel@uwm.edu.pl

Dyspozycja wkładem na wypadek śmierci, jak pośmiertna forma rozporządzenia majątkiem posiadacza rachunku bankowego. Aspekty cywilnoprawne i podatkowe

Wstęp

Pojęcie rachunku bankowego, a właściwie, w ujęciu formalnym, umowy rachunku bankowego, jako umowa nazwana, doczekała się w literaturze naukowej wielu opracowań. Niemniej w wypadku analizy jednej z form dyspozycji środkami, jaką jest dyspozycja wkładem na wypadek śmierci, punktem wyjścia musi być istota samej umowy rachunku bankowego. Niniejsze opracowanie ma wielowymiarowy charakter. Porusza bowiem zarówno ten rodzaj relacji, który wiąże posiadacza rachunku z bankiem, jak również relacje rodzinne tegoż posiadacza oraz aspekty podatkowo-prawne rozwiązania, jakim jest dyspozycja wkładem na wypadek śmierci. Szczególnie ten ostatni aspekt może budzić zarówno ciekawość, jak i wątpliwości. Można bowiem zastanawiać się nie tylko nad celem instytucji dyspozycji wkładem (dalej jako zapis bankowy¹), ale również jej konsekwencjami cywilnoprawnymi czy podatkowymi. Tym właśnie aspektom poświęcona zostanie uwaga w niniejszym artykule. Podjęta zostanie również próba odpowiedzi na pytania o ewentualne konsekwencje w przedmiocie dziedziczenia zarówno dla beneficjentów dyspozycji wkładem, spadkobierców posiadacza rachunku, ale również problem należności publicznoprawnych wynikających z uzyskania przysporzenia w drodze dyspozycji wkładem.

---

¹ W. Borysiak, *Wkład pieniężny na rachunku bankowym lub lokacie*, [w:] idem, *Dziedziczenie. Konstrukcja prawna i ochrona*, Warszawa 2013, Lex.

Umowa rachunku bankowego

Umowa rachunku bankowego jest umową uregulowaną przede wszystkim w ustawie Kodeks cywilny² (dalej jako k.c.). Nie jest to jednak jedyne źródło prawa odnoszące się do tego rodzaju umowy. Relacje między klientem banku a bankiem w przedmiocie rachunku bankowego uregulowane są również w ustawie Prawo bankowe³, ustawie Prawo dewizowe⁴, ustawie o usługach płatniczych⁵, ustawie o kredycie konsumenckim⁶, ustawie o Narodowym Banku Polskim⁷ czy wreszcie ustawie o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji⁸ i Kodeksie postępowania cywilnego⁹. Jednak z punktu widzenia analizy rozwiązania prawnego, jakim jest dyspozycja wkładem na wypadek śmierci, główną rolę odgrywają tu przepisy k.c. oraz u.p.b. Z ludzkiego punktu widzenia trudno jest planować dalsze kroki na wypadek śmierci członka naszej rodziny, ale niestety są to okoliczności naturalne w otaczającym nas świecie, dlatego warto rozważyć istotę dyspozycji wkładem i jej praktyczny wymiar.

Jak już wspomniano, rachunek bankowy, jako umowa cywilnoprawna, uregulowana jest w k.c., a dokładnie w Księdze III w zakresie artykułów od 725 do 733. Określa ona ogólną relację między bankiem a klientem. Zgodnie z wolą ustawodawcy, stronami takiej umowy jest bank i klient, choć w ujęciu formalnoprawnym nazywa się go posiadaczem rachunku. Umowę rachunku bankowego może zawrzeć wyłącznie osoba posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych. Posiadaczem natomiast może być każdy posiadający zdolność prawną¹⁰. Przez samą umowę rachunku bankowego należy rozumieć zobowiązanie banku wobec posiadacza rachunku do przechowywania środków do niego należących, oraz, jeśli umowa tak stanowi, realizację zleceń rozliczeń pieniężnych (art. 725 k.c.). Definicja zawarta w cytowanym artykule jest bardzo pojemna i w praktyce jej istotne przedmiotowo elementy (*essentialia negotii*) należy uzupełnić przepisami u.p.b. (art. od 49 do 62), gdyż samoistnie defini-

² Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1740 z późn. zm.).

³ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1896 z późn. zm.), dalej jako u.p.b.

⁴ Ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. Prawo dewizowe (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1708).

⁵ Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 794 z późn. zm.).

⁶ Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1083).

⁷ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 2027).

⁸ Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 842 z późn. zm.).

⁹ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1575 z późn. zm.).

¹⁰ A. Tupaj-Cholewa, [w:] H. Gronkiewicz-Waltz (red.), *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 184, art. 52.

cja zawarta w k.c. nie pozwala w pełni określić relacji pomiędzy stronami umowy. Definitywny kształt nadają jej również regulaminy usług bankowych. Warto zauważyć, że umowa rachunku bankowego jest możliwa do zawarcia, jeśli jedną ze stron jest bank w rozumieniu przepisów u.p.b. (art. 2 u.p.b.). Oznacza to, że jest to czynność bankowa *sensu stricto*, tzn. jest zastrzeżona tylko i wyłącznie dla banków¹¹. Mimo wszystko przepisy k.c. i u.p.b. stanowią w tej materii absolutne minimum zabezpieczające wzajemne relacje stron. Omawiany art. 725 pozwala, aby umowa rachunku bankowego miała ze względu na kryterium czasu dwojaki charakter. Może być to umowa zawierana na czas oznaczony bądź nieoznaczony. Do cech umowy o prowadzenie rachunku bankowego, poza jej konsensualnym charakterem, należy wskazać również na jej odpłatność. Zatem w zamian za określoną opłatę bank zobowiązuje się realizować operacje dostępne w ramach danego rachunku bankowego. Art. 726 k.c. daje bankowi prawo do obracania wolnymi środkami powierzonymi przez posiadacza rachunku, z zastrzeżeniem natychmiastowego zwrotu na żądanie klienta, chyba że z treści umowy wynika inaczej¹². Taką konstrukcję, tj. umożliwienie bankowi czerpania korzyści z powierzonych przez posiadacza rachunku środków, odróżnić zatem należy od umowy przechowania, uregulowanej w art. 835–844 k.c., gdzie istnieje zakaz używania rzeczy oddanej do przechowania¹³. Wynika to w praktyce z różnych rodzajów rachunków bankowych¹⁴. Mogą one bowiem przyjąć formę rachunków rozliczeniowych, rachunków lokat terminowych, rachunków oszczędnościowych lub oszczędnościowo-rozliczeniowych, rachunków rodzinnych, rachunków wspólnych czy rachunków powierniczych¹⁵. Istota każdej z wymienionych form jest nieco odmienna, choć w zgodzie z k.c. posiadają one ten sam rdzeń. Dlatego dla zachowania proporcjonalnych relacji między bankiem a posiadaczem rachunku prawo do żądania natychmiastowego zwrotu zdeponowanych środków można ograniczyć, tak aby nie naruszać gospodarczych interesów banku. Nie jest bowiem tajemnicą, że korzystając z dyspozycji art. 726 k.c. banki wykorzystują udostępnione im w ramach rachunków bankowych środki do generowania korzyści. Z istotnych elementów umów o rachunek bankowy należy wskazać za Piotrem Nazarukiem¹⁶, że jest to umowa między osobami żyjącymi (łac. *inter*

¹¹ L. Góral, M. Karlikowska, K. Koperkiewicz-Mordel, *Polskie prawo bankowe*, Warszawa 2006, s. 159.

¹² A. Mikos-Sitek, P. Zapadka, *Polskie prawo bankowe*, Warszawa 2009, s.130.

¹³ R. Mianowana-Kubiak, *Bankowy rachunek wspólny dla osób fizycznych*, wyd. pierwsze, Warszawa 2015, s. 51.

¹⁴ E. Niezbecka, [w:] A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 3: *Zobowiązania – część szczególna*, wyd. drugie, Warszawa 2014, art. 725, Lex.

¹⁵ K. Krziskowska, [w:] M. Fras, M. Habdas (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 4: *Zobowiązania. Część szczególna (art. 535–764(9))*, Warszawa 2018, art. 725, Lex.

¹⁶ P. Nazaruk, [w:] J. Ciszewski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2019, art. 725, Lex.

vivos). Oznacza to, że co do zasady rachunek bankowy prowadzony jest tylko do momentu zakończenia postępowania spadkowego, a w momencie śmierci środki zapisane na rachunku pozostają niedostępne, z wyjątkiem realizacji dyspozycji wkładem na wypadek śmierci oraz pokrycia kosztów pochówku zmarłego posiadacza rachunku. W art. 728 § 1 i § 2 k.c. ustawodawca zobowiązuje bank do cyklicznego prezentowania rozliczeń realizowanych na rachunku bankowym w drodze bezpłatnej korespondencji tradycyjnej zawierającej wyciąg z transakcji za każdy miesiąc, przy czym daje również możliwość zmiany zasad informowania za obopólną zgodą stron umowy. Art. 728 § 3 dla pewnej równowagi zobowiązuje posiadacza rachunku do zgłaszania wszelkich niezgodności stanu rachunku bankowego w terminie nie późniejszym niż 14 dni od otrzymania korespondencji zawierającej zestawienie transakcji. O ile sam termin nie budzi kontrowersji, to obowiązek zgłoszenia niezgodności i czternastodniowy termin na to wyznaczony, płynący od momentu otrzymania wyciągu z transakcji za ostatni okres, jest fikcją. Zazwyczaj korespondencja taka, o ile jest wysyłana tradycyjną drogą pocztową, realizowana jest za pośrednictwem korespondencji nierejestrowanej. Oznacza to, że niemożliwe jest stwierdzenie faktycznej daty jej otrzymania.

Kodeks cywilny nie zawiera definicji legalnej umowy rachunku bankowego, ale określa niewątpliwie jej najważniejsze cechy. Aby prawidłowo określić elementy konstrukcji umowy o prowadzenie rachunku bankowego, należy odwołać się do *lex specialis*, jakim jest u.p.b.¹⁷

Artykuł 50 u.p.b. uprawnia posiadacza, daje zasadniczo nieograniczoną swobodę w dysponowaniu środkami, tzn. że może on składać zlecenia rozliczeń pieniężnych na rzecz dowolnego odbiorcy. Treść art. 50 u.p.b. należy zdecydowanie rozpatrywać łącznie z przepisami art. 727 k.c., gdyż mowa jest tam o okolicznościach uzasadniających odmowę wykonania zlecenia. W zakresie rozliczeń, których może żądać posiadacz rachunku, zawarto również możliwość żądania wypłaty całości środków, tzn. roszczenia o zwrot środków pieniężnych (art. 725 k.c.). W praktyce obrotu prawnego jest to roszczenie o zapłatę, a nie np. żądanie wydania rzeczy. Z punktu widzenia niniejszego tekstu ten kontekst jest mniej istotny, dlatego nie będzie dalej rozwijany. Swoboda, o której mowa, może jednak być ograniczona. Powody takiego ograniczenia mogą wynikać z postanowień umownych lub regulaminu o świadczenie usługi prowadzenia rachunku bankowego. Zatem niejednokrotnie spotykane komunikaty w placówkach banków, informujące o konieczności uprzedniego zgłaszania chęci wypłaty w gotówce wyższych kwot, na tle przepisów, uznać należy za nieuprawnione postępowanie banku. Takie ograniczenie musi jasno wynikać z treści umowy, jaka została zawarta z klientem (posiadaczem konta), lub wynikać z regulaminu danej usługi finansowej. Druga okoliczność to toczące się postę-

¹⁷ M. Sychowicz, [w:] J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 5: *Zobowiązania. Część szczegółowa*, wyd. drugie, Warszawa 2017, art. 725, Lex.

powanie egzekucyjne prowadzone przez komornika (zgodnie z art. 889 Kodeksu postępowania cywilnego¹⁸ i art. 80 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji¹⁹). Jednak to nie koniec ograniczeń, na jakie może napotkać posiadacz rachunku. W związku z obowiązywaniem przepisów ustawy o przeciwdziałaniu praniu brudnych pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu²⁰ bank może odmówić zrealizowania transakcji, jeśli zgodnie z art. 33 u.p.b. rozpoznane zostanie ryzyko prania brudnych pieniędzy lub finansowania terroryzmu. Blokada może zostać zastosowana również w przypadku okazjonalnych transakcji. Transakcje bankowe są monitorowane już od kwoty 1000 euro.

Brak przesłanek wymienionych we wcześniejszym akapicie sprawia, że niewykonanie przez bank dyspozycji wywołuje po jego stronie odpowiedzialność natury odszkodowawczej i obowiązek naprawienia szkody (art. 471 k.c.). W art. 50 ust. 2 u.p.b. ustawodawca w pewien sposób uregulował działalność banków jako instytucji, którym klienci powierzają środki pieniężne. Otóż zgodnie z tym przepisem, banki zobowiązane są dochować wszelkiej staranności w celu zapewnienia bezpieczeństwa zdeponowanych środków. Ten przepis, jak i przepisy unijne – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE (tekst mający znaczenie dla EOG) – mają być gwarancją bezpieczeństwa środków pozostających na rachunkach bankowych. Zbiór przepisów ma za zadanie uchronić m.in. przed dokonywaniem transakcji przez osoby nieuprawnione. Jest to efekt dynamicznie rozwijającej się tzw. bankowości mobilnej. Dla posiadaczy rachunków oznacza to np. bardziej uciążliwe i częstsze potwierdzanie swojej tożsamości.

Forma i treść umowy rachunku bankowego została określona w art. 52 u.p.b. Omawiany artykuł 52 u.p.b. jest rozwinięciem, a częściowo powtórzeniem przepisów k.c. W art. 52 u.p.b. wymieniono obligatoryjne elementy, które powinna zawierać umowa rachunku bankowego. Art. 52 ust. 1 u.p.b. wyraźnie określa formę, w jakiej zawiera się umowę rachunku bankowego, stanowiąc o jej pisemnym charakterze. W ust. 2 analizowanego art. 52 u.p.b. określa się elementy, który powinny zostać zawarte w umowie rachunku bankowego. Są to:

- 1) strony umowy,
- 2) rodzaj otwieranego rachunku,
- 3) walutę rachunku,

---

¹⁸ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1575 z późn. zm.).

¹⁹ Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1427 z późn. zm.).

²⁰ Ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1132).

- 4) czas trwania umowy,
- 5) o ile strony zastrzegają oprocentowanie środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku – wysokość tego oprocentowania i przesłanki dopuszczalności jego zmiany przez bank, a także terminy wypłaty, postawienia do dyspozycji lub kapitalizacji należnych odsetek,
- 6) wysokość prowizji i opłat za czynności związane z wykonywaniem umowy oraz przesłanki i tryb ich zmiany przez bank,
- 7) formy i zakres rozliczeń pieniężnych dokonywanych na polecenie posiadacza rachunku oraz terminy ich realizacji,
- 8) przesłanki i tryb dokonywania zmian umowy,
- 9) przesłanki i tryb rozwiązania umowy rachunku bankowego,
- 10) zakres odpowiedzialności banku za terminowe i prawidłowe przeprowadzenie rozliczeń pieniężnych oraz wysokość odszkodowania za przekroczenie terminu realizacji dyspozycji posiadacza rachunku.

Ze względu na istotę opracowania, pomija się przepisy odnoszące się do rachunków wspólnych czy rachunków rodzinnych, gdyż głównym celem jest określenie charakteru dyspozycji wkładem na wypadek śmierci posiadacza rachunku, będącego osobą fizyczną.

Dyspozycja wkładem na wypadek śmierci

Temat śmierci jest w relacjach rodzinnych raczej tematem pomijanym, zapewne dlatego, że przywołuje przykre uczucia. Jednak cykl życia ludzkiego jest ograniczony, więc warto o tym pamiętać i za niewielką opłatą skorzystać z możliwości, która jest nam dana za sprawą art. 56 u.p.b. Zasadniczo umowa rachunku bankowego jest umową *inter vivos*²¹. Niewątpliwie słusznie wskazuje na ten fakt P. Nazaruk. Należy jednak pamiętać, że śmierć posiadacza wcale nie musi kończyć obowiązków banku wobec niego. Można się tu posłużyć przykładem wspomnianej wyżej dyspozycji, ale również obowiązkiem pokrycia przez bank kosztów pochówku byłego już klienta. Zgodnie z art. 55 ust. 1 pkt 1 u.p.b., bank jest zobowiązany do pokrycia kosztów pogrzebu zmarłego klienta, obciążając jego konto²². Prawo do żądania zwrotu kosztów przysługuje każdemu, kto zgłosi się do banku, dysponując potwierdzeniem poniesienia takich kosztów, przy czym koszty te muszą odzwierciedlać realia i nie przekraczać zwyczajowych norm przyjętych w danym środowisku. Zgodnie z art. 55 ust. 1 pkt 2 u.p.b., bank jest również zobowiązany do zwrotu kwot wpłaconych na rachunek zmarłego posiadacza przez organy wypłacające świadczenia z ubezpieczenia lub zabezpieczenia społecznego albo uposażenia w stanie spo-

²¹ P. Nazaruk, op. cit., art. 725.

²² W. Srokosz, *Umowa rachunku oszczędnościowego*, [w:] E. Fojcik-Mastalska (red.), *Prawo bankowe*, wyd. pierwsze, Wrocław 2010, s. 213.

czynku, jeśli te zostały wypłacone tuż po śmierci i nie można ich uznać za należne. Zwrot taki poprzedzony musi być wnioskiem od uprawnionego organ. Bank nie jest zobowiązany do zwrotu całości, jeśli na skutek innych uprawnionych podmiotów czy osób dokonał dalszego transferu kwot uznanych za nienależne. Szerszej interpretacji zagadnienie wypłaty kwot nienależnych poddano m.in. w orzeczeniu Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 9 września 2010 r., sygn. akt III AUa 197/10, w wyrokach: Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 17 stycznia 2012 r., sygn. akt III AUa 1562/11, Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 24 kwietnia 2013 r., sygn. akt III AUa 2265/12 czy Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 30 sierpnia 2012 r., sygn. akt III AUa 2781/11, gdzie analizowano zakres odpowiedzialności banku wobec organów rentowych z tytułu dokonania wypłat uznanych za nienależne beneficjentom zapisu bankowego²³.

Z punktu widzenia rodziny zmarłego i kręgu spadkobierców ważne jest, że kwoty wymienione w art. 55 ust. 1 pkt 1 u.p.b., czyli związane z pogrzebem, nie wchodzi do spadku po posiadaczu rachunku (art. 55 ust. 3 u.p.b.). Niezmiernie ważna jest jednak koncepcja doktryny, która wyraźnie przeciwstawia się treści przytoczonego przepisu. Na bazie art. 996 k.c. w doktrynie prezentowane jest stanowisko, które jasno zalicza wszelkie darowizny jako element schedy spadkowej²⁴. Włącza się do tego również przysporzenia wynikające z dyspozycji wkładem na wypadek śmierci. Częściowo potwierdza to również aktualne orzecznictwo, np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 6 listopada 2013 r.²⁵ Widoczna jest również odrębna linia orzecznicza za sprawą wyroków Sądu Apelacyjnego w Poznaniu²⁶.

Obowiązki opisane powyżej są niezależne od woli zmarłego, tzn. że zmarły nie musi składać żadnego rodzaju oświadczenia obligującego bank do konkretnego działania. Inaczej jest w przypadku dyspozycji wkładem na wypadek śmierci (art. 56 u.p.b.), choć zarówno art. 55 ust 1 pkt 1, jak i art. 56 stanowią wyjątek od ogólnej zasady, że środki pieniężne zdeponowane na rachunku wchodzi w skład masy spadkowej po zmarłym posiadaczu rachunku²⁷. Zgodnie z jego treścią każdy posiadacz rachunku może skorzystać z możliwości złożenia dyspozycji wypłaty środków dla wskazanych uprzednio osób na wypadek swojej śmierci.

Złożona dyspozycja powinna zawierać zbiór uposażonych osób, kwoty dyspozycji dla każdego uposażonego, sposób i moment jej realizacji. Ustawodawca zastrzega, aby czynność taka nastąpiła w drodze pisemnego polecenia. Beneficjentami takiego rozwiązania, na podstawie art. 56 ust. 1, mogą być:

²³ Por. wyrok SA w Katowicach z 16 czerwca 2015 r., sygn. akt III AUa 1211/14.

²⁴ K. Leśkiewicz, *Z problematyki stosowania przepisów regulujących „dyspozycję wkładem na wypadek śmierci”*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2017, vol. 22, nr 4, s. 5–7.

²⁵ Wyrok SA w Warszawie z 6 listopada 2013 r., sygn. akt I ACa 249/13.

²⁶ Wyrok SA w Poznaniu z 6 marca 2013 r., sygn. akt I ACa 85/13.

²⁷ A. Kawulski, [w:] *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2013, art. 56, Lex.

- małżonek,
- wstępni (rodzice, dziadkowie, pradziadkowie),
- zstępni (dzieci, wnuki, prawnuki, również osoby przysposobione, czyli potocznie adoptowane),
- rodzeństwo.

Ratio legis rozwiązania zaproponowanego w art. 56 może być różnorakie, jednak przychylić się należy do interpretacji Jędrzeja M. Kondka, że jest to przepis, który pozwala częściowo uchronić spadkobierców przed niejednokrotnie długotrwałym postępowaniem spadkowym, choć – jak wskazał autor – pierwotne przyczyny mogły być inne: mogło chodzić o zachęcenie obywateli do przechowywania swoich oszczędności na rachunkach bankowych²⁸. Forma ta została wprowadzona ustawą o prawie bankowym z dnia 13 kwietnia 1960 r. i była wzorowana na rozwiązaniach radzieckiego kodeksu cywilnego (art. 436 Kodeksu cywilnego Federacji Rosyjskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej). Obecne brzmienie przepisu zawdzięczamy nowelizacji z dnia 1 kwietnia 2004 r.²⁹, gdzie w art. 1 pkt 34 nadano mu obecną treść. Przepisy o dyspozycji na wypadek śmierci stosuje się w wypadku rachunków oszczędnościowych, oszczędnościowo-rozliczeniowych i rachunkach lokat terminowych prowadzonych dla osób fizycznych. Dyspozycji nie można zaś zrealizować na rachunkach wspólnych osób fizycznych (*vide* art. 57 u.p.b.). Osobną kwestią godną pogłębionej analizy jest relacja dyspozycji wkładem do zwykłego dziedziczenia i odpowiedź na pytanie, czy powołanie jako beneficjenta do udziału w środkach zmarłego zgromadzonych na rachunku bankowym, przy jednoczesnym wykluczeniu tegoż beneficjenta jako niegodnego dziedziczenia spadkobiercy, skutkuje w efekcie również pozbawieniem dyspozycji wkładem. Szerzej problem ten opisuje Hanna Witczak³⁰.

Dyspozycja może być wielokrotnie zmieniana i każda kolejna dyspozycja będzie realizowana, o ile nie zostanie skutecznie odwołana przez wkladcę (art. 56 ust. 3 u.p.b.). Nie zostaną zrealizowane wszystkie dyspozycje, jeśli ich łączna suma przekracza limit określony na podstawie art. 56 ust. 2. Kwotę dyspozycji oblicza się według zasady, że łączna kwota dyspozycji, bez względu na ich ilość, nie może być wyższa niż dwudziestokrotność (20x) przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, tj. sektorze prywatnym. Wynagrodzenie, o którym mowa, wynika z danych ogłaszanych przez Główny Urząd Statystyczny (dalej jako GUS). Wątpliwości interpretacyjne budzą sytuacje, w których wkladca posiada kilka rachunków w różnych bankach i w każdym

²⁸ Szerzej: J.M. Kondek, [w:] B. Bajor, L. Kociucki, K. Królikowska, J. M. Kondek, *Prawo bankowe. Komentarz do przepisów cywilnoprawnych*, Warszawa 2020, art. 56, Lex.

²⁹ Ustawa z dnia 1 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz o zmianie innych ustaw (Dz.U. Nr 91, poz. 870).

³⁰ H. Witczak, *Zakres podmiotowy instytucji niegodności dziedziczenia*, [w:] eadem, *Wyłączenie od dziedziczenia na mocy orzeczenia sądu*, Warszawa 2013, Lex.

z nich składał osobne dyspozycje. Wątpliwość wynika z faktu, czy dyspozycja wkładem podlega limitom dla każdego osobnego rachunku bankowego, czy limit ustawowy jest łączny dla wszystkich rachunków wkladcy. Jak wskazuje Bernard Smykla, limit ten należy traktować jako sumę wszystkich dyspozycji, niezależnie od liczby banków, w których złożono podobne dyspozycje. Rodzi to niewątpliwie problem natury praktycznej, gdyż banki nie dysponują wzajemną wiedzą o dyspozycjach składanych przez wkladców w innych bankach. Oznacza to, że jeśli łączna dyspozycja przekroczy dopuszczalny limit, pierwszeństwo w pozyskaniu środków w ramach dyspozycji przysługuje z dyspozycji najświeższej. To z kolei rodzi po stronie spadkobierców roszczenie do osób, którym przez brak dostatecznej wiedzy wypłacono kwoty w sposób nienależny³¹. Wartość ta liczona jest za miesiąc poprzedzający miesiąc śmierci posiadacza rachunku (art. 56 ust. 2 u.p.b.). Obecnie przy wynagrodzeniu w sektorze przedsiębiorstw ogłoszonym przez GUS, wynoszącym ok. 6 tys. brutto, daje to limit dyspozycji na poziomie ok. 120 tys. zł. Jeśli na skutek złożenia wielu takich dyspozycji ich łączna kwota przekroczy przyjęty w danym czasie limit, wówczas pierwszeństwo w wykonaniu mają dyspozycje najnowsze (art. 56 ust. 4 u.p.b.). Ustawodawca nie określa sposobu liczenia kwot przypadających wskazanym przez wkladcę osobom. Oznacza to, że można je określić w prosty kwotowy sposób, ale również jako ułamki bądź procent całości zapisanych na rachunku środków. Śmierć wkladcy powoduje powstanie stosunku prawnego między bankiem a uprawnionymi osobami. Rodzi się bowiem wówczas stosunek zobowiązaniowy, gdzie bank staje się dłużnikiem wobec beneficjentów dyspozycji³². Kontynuując rozważania natury cywilistycznej, należy zauważyć, że beneficjent wskazany przez wkladcę musi pozostawać przy życiu w momencie powstania po stronie banku obowiązku realizacji dyspozycji. Tylko wtedy nabywa on wiarygodność wobec banku o zapłatę kwoty pieniężnej wynikającej z dyspozycji³³. Jeśli beneficjent żył w momencie śmierci wkladcy, a zmarł po tym fakcie, nie doczekawszy wypłaty dyspozycji, wówczas w prawa beneficjenta wstępują jego spadkobiercy, co wynika z ogólnych zasad dziedziczenia.

Niezmiernie ważnym z punktu widzenia beneficjentów przepisem jest art. 56 ust. 5 u.p.b., gdyż określa on wprost, że suma, będąca wynikiem dyspozycji posiadacza rachunku, nie wchodzi do masy spadkowej po posiadaczu rachunku. To oznacza, że całkowity majątek, który dzielony będzie między spadkobierców posiadacza rachunku, w pierwszej kolejności pomniejszony będzie o wartość dyspozycji zrealizowanej przez bank. Dyspozycja omawianego przepisu wydaje się jasna i konkretna. Jednak częściowo rację przyznać należy również tezie głoszonej przez Dominikę Rogoń, która stoi na stanowisku, że na skutek wyraźnej woli spadkodawcy wartość dyspozycji może zostać włączona do schedy

³¹ B. Smykla, *Prawo bankowe. Komentarz*, wyd. drugie, Warszawa 2011, s. 258, art. 56.

³² J.M. Kondek, op. cit., art. 56, Lex.

³³ Z. Ofiarski, [w:] *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2013, art. 56, Lex.

spadkowej³⁴. Jeszcze inną interpretację wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z 27 września 2017 r.³⁵, który stoi na stanowisku, że fakt zaliczenia bądź niezaliczenia kwot zapisu bankowego do schedy spadkowej uzależnić należy od źródeł pochodzenia środków zgromadzonych na rachunku. Odnosił się przy tym do treści art. 1039 § 1 k.c., który to uzależnia zaliczenie darowizny do schedy, chyba że darczyńca/spadkodawca wyraził wprost wolę zwolnienia darowizny z obowiązku zaliczenia do schedy. Tym samym Sąd Najwyższy nie zaaprobował interpretacji sądu pierwszej i drugiej instancji, które uznały, że w wypadku dyspozycji wkładem przepis art. 55 ust. 5 stanowi samoistną normę i tylko ją w takiej okoliczności należy stosować.

Jeśli na skutek zmian w dyspozycjach na wypadek śmierci beneficjentami zapisu staną się osoby nieuprawnione, są one zobowiązane do zwrotu uzyskanych kwot spadkobiercom posiadacza rachunku.

Ustawa prawo bankowe w art. 56a zobowiązuje instytucje finansowe (banki, banki spółdzielcze, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe) do uprzedzenia posiadacza rachunku o możliwości złożenia określonej dyspozycji na wypadek jego śmierci. Informacja powinna być przedstawiona w sposób jasny i zrozumiały dla posiadacza. Jednocześnie ustawodawca nie określa faktycznej formy, w jaki sposób powinno to nastąpić. Można zatem przyjąć, że informacja ta może być udzielona ustnie (osobiście lub przez telefon), jak i pisemnie. Dopelnienie obowiązku informacyjnego ciążyącego na banku nie może być uzależnione od jakiegokolwiek opłaty czy prowizji – jest całkowicie nieodpłatne. Jeśli posiadacz zdecyduje się zadysponować w taki sposób środkami znajdującymi się na rachunku, bank zobowiązany jest, po uzyskaniu informacji o zgonie posiadacza rachunku, poinformować wszystkich beneficjentów dyspozycji wskazanych przez zmarłego o fakcie, że taka dyspozycja została złożona. Jakiegokolwiek niedopełnienie przez bank obowiązku może rodzić odpowiedzialność odszkodowawczą, zarówno wobec posiadacza rachunku, jak i po jego śmierci, potencjalnych beneficjentów, czyli uposażone osoby. Beneficjenci mogą dokonać wypłaty kwoty określonej w takiej dyspozycji. Jest to forma zabezpieczenia rodziny posiadacza rachunku przed przepadkiem środków wskutek niewiedzy nt. rachunków, których posiadaczem był zmarły. Można uznać to za zapobiegawcze działanie wkładcy i formę zabezpieczenia finansowego dla rodziny na trudny czas i umożliwienie szybkiego dostępu do zasobów finansowych niezbędnych do funkcjonowania, szczególnie jeśli uwzględni się fakt czasochłonnego i często skomplikowanego procesu dziedziczenia. Regulacja ta ma olbrzymie znaczenie w sytuacji, gdy usługi bankowe w coraz szerszym zakresie przenoszą się do sfery wirtualnej. Tradycyjna korespondencja między bankiem a klientem staje się anachronizmem. Przykładowo: coraz rzadsze jest przesyłanie wycią-

³⁴ D. Rogoń, [w:] F. Zoll (red.), *Prawo bankowe. Komentarz*, t. 1 i 2, Kraków 2005, art. 56, Lex.

³⁵ Postanowienie SN z 27 września 2017 r., sygn. akt V CSK 50/17.

gów z salda rachunku w formie listownej, a dominująca staje się raczej forma wyciągu przesyłanego elektronicznie. Tym samym coraz trudniej rodzinie ustalić, ile i w jakich instytucjach zmarły posiadał rachunki; brak jest twardej danych, jednak szacuje się, że na „zapomnianych” rachunkach bankowych zdeponowanych jest nawet kilkanaście mld zł. W czasach zawierania wielu umów poza lokalami przedsiębiorstw, w tym również umów o usługi finansowe, mamy do czynienia z sytuacją, że w populacji Polski, liczącej ok. 38 mln obywateli, funkcjonuje ok. 34 mln aktywnych rachunków bankowych³⁶. Wyłączając przy tym starsze pokolenia, przywiązane do gotówki, oraz dzieci i wczesną młodzież, oznacza to, że na jednego Polaka przypada więcej niż jeden rachunek bankowy. Dane te obejmują wszystkie rodzaje rachunków indywidualnych. W skrajnych wypadkach może dojść do sytuacji, że jedna osoba ma kilka, a może i kilkanaście rachunków.

Poza zobowiązaniem banku do poinformowania beneficjentów zapisu bankowego, jakim jest dyspozycja wkładem, którą można uznać za pewien rodzaj gwarancji, że środki trafią do spadkobierców posiadacza rachunku, warto też zasygnalizować istnienie Centralnej informacji o rachunkach bankowych (art. 112c u.p.b.) i systemu Ognivo, które pozwalają za niewielką opłatą namierzyć zapomniane rachunki przypisane do konkretnego posiadacza rachunku. Za funkcjonowanie systemu w praktyce odpowiada Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A.³⁷ Udogodnienie takie przysługuje jedynie tym osobom, które posiadają tytuł prawny do tych rachunków, tzn. są spadkobiercami lub po prostu posiadaczami tych rachunków, którym zdarzyło się o nich zapomnieć.

Praktyczne zastosowanie dyspozycji na wypadek śmierci jest o tyle istotne, że bank po powzięciu informacji o śmierci posiadacza rachunku, nie mając jednocześnie złożonej dyspozycji do rozporządzenia wkładem przez zmarłego, nie jest zobligowany do realizacji jakichkolwiek transakcji na rachunku zmarłego. Dzieje się tak ze względu na dyspozycję art. 59a u.p.b., która przesądza o rozwiązaniu umowy między bankiem a posiadaczem rachunku na skutek śmierci tego drugiego. Dotyczy to wszystkich rodzajów rachunków bankowych realizowanych na rzecz osób fizycznych. Odmiennie uregulowano postępowanie banku po śmierci posiadacza, jeśli rachunek jest związany z prowadzoną działalnością gospodarczą.

---

³⁶ W. Boczoń, *Raport PRNews.pl: Rynek kont osobistych – I kw. 2021*, <https://prnews.pl/raport-prnews-pl-rynek-kont-osobistych-i-kw-2021-458978> (data dostępu: 26.06.2021).

³⁷ A. Kawulski, [w:] *Prawo bankowe. Komentarz do wybranych przepisów*, 2021, art. 112(c), Lex.

Aspekt podatkowy dyspozycji wkładem na wypadek śmierci

Jeśli na skutek rozporządzenia wkładem na wypadek śmierci posiadacza rachunku zapisana kwota trafi do beneficjenta dyspozycji, należy pamiętać o konieczności zgłoszenia tego faktu organom podatkowym. Jest to przysporzenie objęte opodatkowaniem, powstałym w następstwie zdarzenia o charakterze cywilnoprawnym, podobnym w istocie do zasiedzenia, zniesienia współwłasności czy służebności³⁸. Fakt wyjęcia kwot objętych dyspozycją spod postępowania spadkowego należy zrównać z udzieleniem darowizny przez posiadacza rachunku. To zaś rodzi obowiązek podatkowy po stronie beneficjenta (art. 1 ust. 2 ustawy o podatku od spadków i darowizn, dalej jako u.p.s.d.³⁹). W wypadku dyspozycji wkładem możliwe jest całkowite zwolnienie z opodatkowania, gdyż art. 4a u.p.s.d. wprowadza katalog podmiotów, które z takiego zwolnienia mogą skorzystać. Między u.p.s.d. oraz u.p.b. dochodzi jednak do pewnej niespójności. Katalog podmiotów uprawnionych do bycia beneficjentem dyspozycji wkładem, zgodnie z art. 56 ust. 1 u.p.b., jest inny niż podmiotowe zwolnienia wynikające z art. 4a ust. 1 u.p.s.d. W tym wypadku katalog zawarty w u.p.s.d. jest szerszy niż katalog potencjalnych beneficjentów zapisu bankowego. Niespójność jest o tyle niekłopotliwa, że to katalog u.p.b. jest katalogiem węższym, a to w konsekwencji sprawia, że wszyscy potencjalni beneficjenci spełnią również kryteria zwolnienia w myśl u.p.s.d., co również zauważa w swoich opracowaniach Piotr M. Głuchowski⁴⁰. W celu uniknięcia konieczności zapłaty podatku należy w terminie 6 miesięcy, licząc od daty śmierci posiadacza rachunku, zgłosić ten fakt organom podatkowym (naczelnikowi właściwego urzędu skarbowego) na formularzu SD-Z2 (zgłoszenie o nabyciu własności rzeczy lub praw majątkowych)⁴¹. Zasadą jest, że zwolnienie podatkowe i terminy przyznane ustawami podatkowymi są przywilejem podatnika i nie podlegają przywróceniu. Tymczasem w art. 4a ust. 2 u.p.s.d. ustawodawca przewidział możliwość przywrócenia terminu, o ile podatnik uprawdopodobni przez naczelnikiem urzędu skarbowego fakt powzięcia wiadomości w późniejszym terminie, co trafnie zauważa Zbigniew Ofiarski⁴². Wówczas 6-miesięczny okres na zwrócenie się do organu podatkowego o zwolnienie z opodatkowania płynie od daty uzyskania tejże informacji przez po-

³⁸ A. Goettel, *Podatek od spadków i darowizn w świetle małżeńskich ustrojów majątkowych*, „Państwo i Prawo” 2016, nr 8, s. 49–50.

³⁹ Ustawa z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1043).

⁴⁰ P.M. Głuchowski, *Opodatkowanie kwoty będącej przedmiotem dyspozycji na wypadek śmierci*, [w:] idem, *Umowa rachunku w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej*, Warszawa 2009, Lex.

⁴¹ Z. Ofiarski, *Opodatkowanie nabycia praw do wkładu oszczędnościowego*, Warszawa 2012, Lex.

⁴² Ibidem.

datnika, nie zaś od daty zaistnienia faktu prawnego powodującego powstanie obowiązku podatkowego. Na tym tle niezrozumiała staje się teza Stefana Babiara, że rozwiązanie zaproponowane przez ustawodawcę, w którym za moment powstania obowiązku podatkowego uznaje się moment śmierci posiadacza rachunku (wkładcy), jest rozwiązaniem błędnym, nietrafionym⁴³. Wydaje się bowiem, że ogólne rozwiązanie jest poprawne, a ustawodawca przewidział w przywołanym wcześniej przepisie art. 4a ust. 2 u.p.s.d. nadzwyczajne okoliczności, dając tym samym możliwość przywrócenia terminu temu podatnikowi, który z obiektywnych przyczyn nie wiedział o tym, że stał się beneficjentem zapisu bankowego, a co za tym idzie – że powstał wobec niego obowiązek podatkowy. Jest to rozwiązanie, które w żaden sposób nie krzywdzi podatnika.

W art. 1 u.p.s.d. określony został zamknięty katalog tytułów, nabycie których podlega opodatkowaniu⁴⁴.

Jak już wspomniano, na gruncie u.p.s.d. możliwe jest uzyskanie pełnego zwolnienia podatkowego od środków pieniężnych uzyskanych w drodze dyspozycji wkładem. Jednak ogólne zasady dziedziczenia, niezależnie od sposobu nabycia spadku, przesadzają o obowiązku zapłaty podatku od spadku i darowizny (art. 1 u.p.s.d.). Przepisy prawa przewidują w tym zakresie jednak pewne wyjątki.

W wypadku uzyskania środków z rachunku zmarłego, kiedy już znany jest podmiot i podstawa opodatkowania, powstaje zobowiązanie podatkowe. Brak złożenia deklaracji nabycia darowizny od zmarłego nie spowoduje uniknięcia płacenia podatku, może natomiast narazić beneficjenta na odpowiedzialność karnoskarbową (art. 56 par. 4 ustawy z dnia 10 września 1999 r. Kodeks karny skarbowy⁴⁵).

Podatek od darowizny, zdefiniowanej w art. 888 k.c., należy zapłacić, gdy wartość nabytych rzeczy i praw majątkowych przekracza kwotę wolną od podatku. Kwota ta będzie różna i zależna od tego, do której grupy należy obdarowany (art. 14 u.p.s.d.).

Ustawodawca wyróżnia trzy grupy podatkowe:

1) I grupa: małżonek, zstępni, wstępni, pasierb, zięć, synowa, rodzeństwo, ojczym, macocha oraz teściowie – kwota wolna od podatku wynosi 9637 zł;

2) II grupa: obejmuje zstępnych rodzeństwa (siostrzeńców, bratanków), rodzeństwo rodziców, zstępnych i małżonków pasierbów, małżonków rodzeństwa, rodzeństwo małżonków, małżonków rodzeństwa małżonków oraz małżonków innych zstępnych – w tej grupie kwota wolna od podatku wynosi 7276 zł;

⁴³ S. Babiara, *Zapis windykacyjny*, [w:] idem, *Spadek i darowizna w prawie cywilnym i podatkowym*, Warszawa 2019, Lex.

⁴⁴ A. Cudak, *Przedmiot opodatkowania*, [w:] S. Bogucki, A. Cudak, P. Pietrasz, W. Stachurski, K. Winiarski, A. Wrzesińska-Nowacka, *Podatek od spadków i darowizn. Komentarz*, Gdańsk 2015, s. 33.

⁴⁵ Ustawa z dnia 10 września 1999 r. Kodeks karny skarbowy (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 408 z późn. zm.).

3) III grupa: należą do niej wszystkie niewymienione wyżej osoby – w tym przypadku kwota wolna od podatku to 4902 złotych.

Ograniczenia wynikające z u.p.b. sprawiają, że w wypadku złożenia przez wkladcę dyspozycji środkami na wypadek śmierci będzie *de facto* miał zastosowanie jedynie do I grupy podatkowej, gdyż przedstawiciele II i III grupy podatkowej, a nawet nie wszyscy sklasyfikowani w I grupie, mogą być beneficjentami zapisu. Logiczne jest zatem, że wobec nich nigdy takowy obowiązek podatkowy nie zaistnieje.

Wysokość podatku jest ściśle związana z grupą podatkową, do której należy obdarowany, co w tym wypadku jest ograniczone z powodów opisanych wcześniej, a także z wartością otrzymanej darowizny w postaci środków pieniężnych. Oblicza się go od nadwyżki podstawy opodatkowania ponad kwotę wolną od podatku, według następującej skali:

- 1) kwota do 10 278 zł:
  - I grupa podatkowa zapłaci 3% wartości,
  - II grupa – 7%,
  - III grupa – 12%;
- 2) kwota od 10 278 zł do 20 556 zł podatek dla:
  - grupy I wynosi 308,30 zł + 5% nadwyżki od wartości ponad 10 278 zł,
  - grupy II – 719,50 zł + 9% nadwyżki,
  - grupy III – 1233,40 zł + 16% nadwyżki;
- 3) kwota ponad 20 556 złotych podatek dla:
  - I grupy to 822,20 zł + 7% nadwyżki ponad 20,556 zł,
  - II grupy 1644,50 zł + 12% nadwyżki,
  - III grupy – 2977,90 + 20% nadwyżki (art. 15 ustawy o podatku od spadków i darowizn).

Beneficjent zapisu bankowego, należąc do I grupy podatkowej, nie będzie obciążony podatkiem, o ile złoży deklarację podatkową. Darowizna w kwocie nieprzekraczającej 9637 zł nie podlega opodatkowaniu. Jeśli jednak darowizna przekroczy wskazany przez ustawodawcę limit, wówczas należy dokonać zgłoszenia.

Podsumowanie

Podsumowując zagadnienie dyspozycji wkładem na wypadek śmierci, należy przede wszystkim zauważyć, że instytucja ta ma charakter cywilnoprawny, zarówno w aspekcie zobowiązaniowym, tj. w relacji bank – klient (posiadacz rachunku, wkladca), jak również w kwestii prawa spadkowego. Poza tym wywołuje również skutki natury administracyjno-prawnej, ponieważ rodzą się przy tej okazji konsekwencje podatkowe. Przy czym niekoniecznie muszą one przerodzić się w obowiązek zapłaty podatku. Analiza obowiązujących przepi-

sów prowadzi do wniosków, że katalog uprawnionych do bycia beneficjentem dyspozycji na wypadek śmierci posiadacza rachunku bankowego podmiotów jest stosunkowo wąski. Ogranicza się jedynie do małżonka, wstępnych, zstępnych i rodzeństwa. Jednak w kontekście dziedziczenia instytucja zapisu bankowego ma niemały wpływ na to, jak wyglądać będzie masa spadkowa majątku pozostawionego przez zmarłego posiadacza rachunku bankowego. W niejednokrotnie skomplikowanych postępowaniach spadkowych skutkuje to wobec spadkobierców niepowołanych przez zmarłego w drodze dyspozycji wkładem, zmniejszeniem wartości spadku przypadającego im w drodze zwykłego spadkobrania. Ponadto skomplikowana wydaje się natura przepisu art. 56 ust. 6 u.p.b. w świetle art. 1039 § 1 k.c. Szczęśliwie normy prawne w zakresie prawa podatkowego w kwestii darowizn pozyskanych w drodze dyspozycji wkładem na wypadek śmierci są bardziej czytelne i łatwe do interpretacji. To z kolei wyczerpuje istotę zasad postępowania podatkowego, dając prymat wykładni językowej, jako najmniej problematycznej i łatwej do zinterpretowania dla podatnika.

Wykaz literatury

- Babiarz S., *Zapis windykacyjny*, [w:] idem, *Spadek i darowizna w prawie cywilnym i podatkowym*, Wolters Kluwer, Warszawa 2019.
- Boczoń W., *Raport PRNews.pl: Rynek kont osobistych – I kw. 2021*, <https://prnews.pl/raport-prnews-pl-rynek-kont-osobistych-i-kw-2021-458978>.
- Borysiak W., *Wkład pieniężny na rachunku bankowym lub lokacie*, [w:] idem, *Dziedziczenie. Konstrukcja prawna i ochrona*, LexisNexis, Warszawa 2013.
- Cudak A., *Przedmiot opodatkowania*, [w:] S. Bogucki, A. Cudak, P. Pietrasz, W. Stachurski, K. Winiarski, A. Wrzesińska-Nowacka, *Podatek od spadków i darowizn. Komentarz*, ODDK, Gdańsk 2015.
- Goettel A., *Podatek od spadków i darowizn w świetle małżeńskich ustrojów majątkowych*, „Państwo i Prawo” 2016, nr 8.
- Głuchowski P.M., *Opodatkowanie kwoty będącej przedmiotem dyspozycji na wypadek śmierci*, [w:] idem, *Umowa rachunku w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej*, Oficyna, Warszawa 2009.
- Góral L., Karlikowska M., Koperkiewicz-Mordel K., *Polskie prawo bankowe*, LexisNexis, Warszawa 2006.
- Kawulski A., [w:] *Prawo bankowe. Komentarz*, LexisNexis, Warszawa 2013.
- Kawulski A., [w:] *Prawo bankowe. Komentarz do wybranych przepisów*, 2021, Lex.
- Kondek J.M., [w:] B. Bajor, L. Kociucki, K. Królikowska, J. M. Konderek, *Prawo bankowe. Komentarz do przepisów cywilnoprawnych*, Wolters Kluwer, Warszawa 2020.
- Krzyszkowska K., [w:] M. Frasz, M. Habdas (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 4: *Zobowiązania. Część szczególna (art. 535-764(9))*, Wolters Kluwer, Warszawa 2018.
- Leśkiewicz K., *Z problematyki stosowania przepisów regulujących „dyspozycję wkładem na wypadek śmierci*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2017, vol. 22, nr 4.
- Mianowana-Kubiak R., *Bankowy rachunek wspólny dla osób fizycznych*, wyd. pierwsze, CeDeWu, Warszawa 2015.

- Mikos-Sitek A., Zapadka P., *Polskie prawo bankowe*, Wolters Kluwer, Warszawa 2009.
- Nazaruk P., [w:] J. Ciszewski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2019.
- Niezbecka E., [w:] A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 3: *Zobowiązania – część szczególna*, wyd. drugie, Wolters Kluwer, Warszawa 2014.
- Ofiarski Z., *Opodatkowanie nabycia praw do wkładu oszczędnościowego*, Wolters Kluwer, Warszawa 2021, Lex.
- Ofiarski Z., [w:] *Prawo bankowe. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- Rogoń D., [w:] F. Zoll (red.), *Prawo bankowe. Komentarz*, t. 1 i 2, Zakamycze, Kraków 2005.
- Smykla B., *Prawo bankowe. Komentarz*, wyd. drugie, C.H. Beck, Warszawa 2011.
- Srokosz W., *Umowa rachunku oszczędnościowego*, [w:] E. Fojcik-Mastalska (red.), *Prawo bankowe*, wyd. pierwsze, Wyd. UWr, Wrocław 2010.
- Sychowicz S., [w:] J. Gudowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 5: *Zobowiązania. Część szczegółowa*, wyd. drugie, Wolters Kluwer, Warszawa 2017.
- Tupaj-Cholewa A., [w:] H. Gronkiewicz-Waltz (red.), *Prawo bankowe. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2013
- Witeczak H., *Zakres podmiotowy instytucji niegodności dziedziczenia*, [w:] *Wyłączenie od dziedziczenia na mocy orzeczenia sądu*, LexisNexis, Warszawa 2013.

Summary

The disposition of funds on a bank account in the event of death, as a posthumous form of disposing of the assets of the bank account holder. Civil law and tax law aspects

Keywords: civil law, banking law, tax law, inheritance, inheritance and donation tax, tax exemptions, bank account contract.

This article aims to analyze the essence of a bank account and the features of the bank account contract. Both will be necessary for further analysis. The author describes the legal basis for defining the bank account contract, it's based mainly on the provisions of the (Polish) Civil Code and the (Polish) Banking Law Act. The article is also devoted to the specific form that an account holder may use to protect his or her family in the event of his or her death (disposition of funds in the event of death/following the death) is examined hereinafter. The next part is about the nature of that disposition and bank liabilities to carry out after obtaining information about the death of its client/account holder. The last part examines the tax aspects of such a solution in the context of inheritance regulations. Thanks to that analysis, it was possible to establish who and on what terms can become a beneficiary of the disposition of funds and also what tax obligations are imposed on him.